

УДК 342.95

Дмитро Володимирович ЛАЗАРЄВ,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків

ПОНЯТТЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ ЯК ОБ'ЄКТА МІЖНАРОДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Практика соціального життя свідчить про те, що однією з найгостріших проблем сучасних держав наприкінці ХХ початку ХХІ століття стала зростаюча національна та міжнародна злочинність. Злочинність є надзвичайно небезпечним деструктивним явищем соціально-правового характеру, що наносить найбільший збиток суспільству. Особливу загрозу становить організована злочинність, небезпека якої різко відрізняється від небезпеки неорганізованих її проявів.

Організована злочинність не має меж, а злочинці мало занепокоєні міркуваннями дотримання державного суверенітету. Вона формує силу, яка загрожує соціально-економічному розвитку кожної з держав, при цьому масштаби її постійно ростуть. Організована злочинність здатна не просто розширювати свою діяльність, а й націлювати її на підлив безпеки економіки держав, в першу чергу, що розвиваються, і країн з перехідною економікою. Разом із тим – це явище носить глобальний характер, від нього не застрахована жодна держава, жоден регіон.

З огляду на вищевикладене цілком очевидно, що ефективна протидія виникненню, розвитку та діяльності організованої злочинності є одним із центральних напрямків державної діяльності. Однак дуже часто лише внутрішньодержавних заходів зазначеної протидії не достатньо, оскільки сфера їх застосування обмежується територією держави. Тож особливого значення тут набуває міжнародна взаємодія.

Різноманітність суб'єктів міжнародної взаємодії щодо протидії організованої злочинності, наявність значної кількості органів управління нею, наявність значної кількості та видів публічних відносин, особливості правових систем та багато інших обставин, обумовлюють необхідність її адміністративно-правового забезпечення, визначення місця, ролі та особливостей норм саме адміністративного законодавства в її регулюванні.

В юридичній науковій літературі проблематика організованої злочинності як об'єкту міжнародної взаємодії розглядається фрагментарно, що не сприяло розробці відповідного законодавства. У той же час у сфері адміністративно-правового забезпечення міжнародної взаємодії щодо протидії організованої злочинності існують невирішені проблеми теоретичного, організаційного і правового характеру, розв'язання яких безпосередньо залежить від розвитку адміністративного законодавства. Тож, використання світових стандартів захисту прав і свобод людини і громадянина, прагнення України стати повноправним учасником світової спільноти, роблять наукові

дослідження у сфері протидії організованій злочинності, зокрема теоретичне обґрунтування міжнародної співпраці у цьому напрямку, надзвичайно актуальними і суспільно значущими.

Як і будь-яке інше явище чи процес організована злочинність має свої ознаки (властивості). У юридичній літературі існують різні точки зору щодо їх класифікації, їх спробував узагальнити і синтезувати німецький кримінолог Г. Шнайдер. До числа таких ознак він відносить наступні:

- організована злочинність задовольняє потреби населення в нелегальних товарах і послугах;
- вона здійснює свою діяльність раціонально і плановірно. Злочинні дії визначаються виходячи з міркувань малого ризику і великої виручки;
- мафіозна група ґрунтується на суворому розподілі ролей;
- всі представники організованої злочинності – професіонали. Вони розвивають у своєму колі кримінальну систему цінностей;
- будь-який злочинний синдикат знаходиться в підпорядкуванні невеликої пануючої групи, яка веде пошук можливостей для кримінальних дій, зважає ризик, вартість і вигідність злочинних проєктів, контролює їх виконання. Маючи у своєму розпорядженні величезні фінансові можливості, злочинна конфедерація має змогу не поспішати у виборі цілей та проведенні операцій. «Вона лише тоді натискає курок, коли злочинне діяння пов'язане із мінімальним ризиком»;
- злочинна організація має свої керівні принципи;
- організована злочинність ґрунтується на нейтралізації державного кримінального переслідування.

На нашу думку, німецький дослідник досить вдало визначив найбільш суттєві ознаки організованої злочинності, які відображають глибинну сутність даного явища. Спираючись на вище викладене вважаємо що під організованою злочинністю слід розуміти особливо небезпечну форму злочинності, що реалізується у зв'язку із організацією злочинних угруповань та здійсненням ними злочинної діяльності, характеризується наявністю чітко визначеної ієрархічної структури та відповідної їй системи зв'язків і ролей, значної матеріально-фінансової бази, стійких видів злочинної діяльності, спрямованої на отримання доходів (матеріальних та фінансових благ) протизаконним шляхом, а також певною захищеністю від суспільно-державного впливу (контролю, примусу тощо) через наявність корупційних зв'язків із органами державної влади та їх посадовими особами.

На вищезазначеному конгресі ООН також відзначалося, що злочини дуже часто виходять за межі кордонів окремої держави. Така ситуація вимагає поєднання зусиль різних держав у боротьбі зі спільним ворогом – організованою злочинністю. Про необхідність міжнародної взаємодії щодо протидії організованій злочинності фахівці стали говорити з другої половини XIX століття, а конкретні її форми обговорювалися на численних міжнародних конференціях, присвячених питанням боротьби зі злочинністю.

У сучасному світі організована злочинність стала бізнесом, який стрімко розвивається і якому стає тісно в межах кордонів якоїсь окремої держави, і такі види злочинної діяльності, наркобізнес, торгівля зброєю, викрадання і продаж автотранспорту, торгівля «живим товаром» (людьми) – є прямим тому підтвердженням, адже вони не знають кордонів і здійснюються, як правило, на території декількох держав. Стрімкий розвиток та розростання організованої злочинності як міжнародного явища пов'язаний із різними факторами та чинниками. Так, наприклад Організація об'єднаних націй вбачає такі тенденції в розвитку організованої злочинності:

- різке поширення, пов'язане з використанням електронних засобів;
- проникнення в легальну економіку;
- посилення корумпованості чиновницького апарату (панує філософія безмежного «матеріалізму»);
- посилення розвитку наркобізнесу (невизначеність, яка виникла в результаті глобальної кризи в економічній, політичній і соціальній сферах, штовхає людей на пошук засобів для тимчасового забуття);
- тенденція до інтернаціоналізації.

Особлива небезпека організованої злочинності полягає у тому що вона, маючи яскраво виражений антисоціальний характер, тим не менш, завдяки високому рівню латентності, «доволі успішно» співіснує паралельно з життям законослухняного суспільства, так би мовити вбудовуючись у нього та створюючи свій власний таємний «світок», який має дворівневу структуру: нижчий рівень, який включає виконавців злочинів різного характеру, та вищий, до якого належать керівники угруповань і керівники цих керівників, які безпосередньо злочинів не вчиняють, але через ланки системи керують злочинною діяльністю, накопичуючи величезний капітал. Керівники організованої злочинності стають поважними членами суспільства. Для самоствердження і власної безпеки вони намагаються проникнути в усі рівні органів влади і управління самостійно або за допомогою завербованих за матеріальні блага, корумпованих службових осіб з метою здійснення власної політики, насамперед у вирішенні на всіх рівнях економічних проблем для здобуття максимальних прибутків.

З огляду на вище викладене, можемо констатувати, що сьогодні глобалізаційні процеси притаманні й організаційній злочинності, яка безперервно змінюється, пристосовуючись до нових умов життєдіяльності людей, заповнюючи неконтрольовані і слабо контрольовані сфери. Організована злочинність на рубежі XX та XXI ст.ст. набула якісно нові риси. Лідери кримінального світу активно і планомірно створюють більш згуртовані злочинні співтовариства з жорсткою централізованою побудовою і підпорядкованістю. До них входять злочинні групи із суворою дисципліною, наявністю розвідки і контррозвідки, озброєння, загонів бойовиків, сучасного технічного оснащення.

Одержано 12.06.2017